

Förslag till åtgärder för en mer jämlik tandvård i länet

Dnr 01062-2021

Förslag till beslut

Regionstyrelsen beslutar att:

1. Folktandvården ska integreras i omställningen till en nära vård i samarbete med övriga aktörer inom hälso- och sjukvården.
2. Orofacial medicin (OFM) är ett specialistområde inom folktandvården i region Norrbotten.
3. Föreslå regionfullmäktige att besluta att öka budgetramen till regionstyrelsen med 3,1 mnkr från och med år 2022 för orofacial medicin.
4. Uppdra till regiondirektören att ta fram en plan för tandvårdens lokaler i länet. Samlokalisering av folktandvård med primärvården ska ske där så är möjligt.
5. Uppdra till regiondirektören göra en översyn av kapiteringsersättningen för barntandvård och ersättningen för tandvård till vuxna med särskilda behov.
6. Uppdra till regiondirektören att utreda förutsättningarna att starta en tandläkarutbildning på distans i Norrbotten.
7. Ge regiondirektören möjlighet att upphandla tandläkare enligt LOU för hösten och vintern 2021-2022, till folktandvården i Gällivare eller på annan plats där regiondirektören anser det nödvändigt.
8. Vidtagna åtgärder ska följas upp och resultatet ska senast efter sex månader, räknat från datum för styrelsesammanträdet redovisas för styrelsen.

Yttrande till beslutsförslaget

Tillgängligheten till tandvård i vissa geografiska områden i länet är låg då bemanningssituationen inom folktandvården är ansträngd. Den ekonomiska situationen för folktandvården är ansträngd. Det finns därför behov av långsiktiga åtgärder för att säkra folktandvårdens verksamhet på sikt och för att nå en mer jämlik tandvård i länet. Det är viktigt att tandvården ses som en del i omställningsarbetet till en god och nära vård där förebyggande och hälsofrämjande arbete i samverkan med berörda aktörer är utgångspunkt.

Det är av största vikt att folktandvården fortsätter att utveckla arbetssätt för att öka produktiviteten. För att länets samlade tandvårdsresurser ska gå till de patienter som har störst behov bör incitament skapas för att även privata aktörer ska vilja ta sig an prioriterade patientgrupper.

Det är även av största vikt att folktandvården i länet vidtar ytterligare åtgärder för att rekrytera och behålla medarbetare i verksamheten. Därutöver ska de åtgärder som vidtas följas upp och redovisas till styrelsen.

Sammanfattning

Tillgängligheten till tandvård i länet är inte jämlik. I ärendet lämnas ett antal förslag till åtgärder för att utjämna dagens skillnader samtidigt som en hög kvalitet på verksamheten kan upprätthållas. Några av de föreslagna åtgärderna handlar om att konstituera etableringen av en ny specialitet inom specialisttandvården, betona vikten av samarbete mellan olika aktörer för att de tillgängliga resurserna bättre ska nå prioriterade grupper samt att se över de ekonomiska incitamenten för privata tandläkare att engagera sig i barn- tandvård och tandvård för vuxna med särskilt tandvårdsstöd. Andra åtgärder handlar om att på olika sätt underlätta bemanningläget i folktandvården.

Ärendet

Bakgrund

Folktandvården i Norrbotten fungerar generellt sett väl men samtidigt noteras att tillgängligheten i vissa geografiska områden är låg då bemanningssituationen är ansträngd. Detta, i kombination med de förhållanden som råder i länet med spridda befolkningscentra och stora geografiska avstånd, medför att tandvården i länet inte är jämlik. Nedan presenteras ett antal förslag till åtgärder.

Integrering av tandvården i en god och nära vård

Utgångspunkten i omställningen till en god och nära vård är ett förebyggande och hälsofrämjande arbete i samverkan med berörda aktörer. I det sammanhanget har folktandvården i länet en viktig funktion. Därför är det viktigt att betona folktandvårdens roll som samhällsbärande funktion och att integrera tandvården i omställningen till en nära vård och omsorg. Tillgängliga resurser ska prioriteras till de mest angelägna områdena såsom barntandvård och tandvård för prioriterade grupper. Befolkningen ska informeras om vilka övriga alternativ som finns tillgängliga exempelvis gällande tandvård av vuxna. Samråd bör ske löpande mellan kommunföreträdare och Region Norrbotten i dessa frågor.

Utveckling av arbetssätt

Folktandvården förändrar löpande sitt arbetssätt mot ett flödesinriktat teamarbete där patienterna kan bli färdigbehandlade på så få besök som möjligt. Verksamheten minimerar icke värdeskapande tid för en optimering av produktiviteten med tillgängliga resurser.

Geografisk samlokalisering i glesbygdsområden

En plan för tandvårdens lokaler i hela länet ska tas fram. I planen ingår att genomföra samlokalisering av folktandvård och primärvård där så är möjligt och där särskild uppmärksamhet ska ägnas åt glesbygd. Därutöver ska ett utvecklingsarbete startas som syftar mot att folktandvård och primärvård har gemensamma lokaler, exempelvis receptioner, väntrum och liknande i den omfattning det är möjligt.

Införande av nytt specialitetsområde

Genom nya föreskrifter 2017 infördes en ny specialitet i Sverige; orofacial medicin (OFM). Orofacial medicin har kompetens att behandla allvarligt sjuka och fysiskt/psykiskt handikappade patienter. Med anledning av det initierades en översyn inom folktandvården av hur den nya specialiteten kan organiseras och vilka resurser som bedöms nödvändiga utifrån målsättningen om en sammanhållen vårdfunktion knuten till länets specialisttandvård, representerad över länet och tillgänglig för hela länets befolkning. Vidare specificerades inför översynen att den nya specialiteten ska ha kunskap och kapacitet att möta länets framtida behov när det gäller tandvård åt allvarligt sjuka och fysiskt och psykiskt handikappade patienter samt kunna ansvara för samordning och utförande av narkostandvård. OFM ska även utföra tandvård för patienter med svåra tandvårdsfobier.

Arbetet med att etablera den nya specialiteten har fortlöpt väl, men är fortfarande under uppbyggnad. Behovet av den nya specialiteten är stort. Samtliga övriga regioner i Sverige har etablerat, eller är på väg att etablera OFM. OFM är en viktig del i utvecklingen av folktandvården i Norrbotten och i högsta grad nödvändig för länets medborgare. Verksamheten OFM bör konstitueras genom formellt beslut och finansieras.

Ökat samarbete för prioriterade grupper

Folktandvård och primärvård förväntas samarbeta i syfte att förbättra munhälsan i länet. I det sammanhanget läggs särskilt fokus på barn och äldreomsorgsberoendes munhälsa.

Ökade incitament för privata aktörer att engagera sig i barntandvård

I dagsläget är de norrbottniska privattandläkarnas engagemang i tandvård för barn och unga lägst i riket. Om privattandläkare kan engageras i större omfattning gällande denna grupp, så skulle det innebära att länets samlade resurser i högre grad används för prioriterad tandvård. Enligt beräkningar som gjorts är tidsåtgången 30 procent högre än enligt den modell som idag ligger till grund för nuvarande kostnadsberäkningar.

Verksamhetens kostnader överstiger tilldelade medel med 31 procent. En höjning av kapiteringen för barntandvård ger ökade ekonomiska incitament för privattandläkare att ägna sig åt barntandvård och på så sätt minska väntetider för behandling av barn.

Kapiteringsersättningen för barntandvård föreslås därför att ses över under år 2022 inför beställningen för år 2023. Bedömningen ska innefatta en nationell jämförelse. Om privata aktörer ökar sitt engagemang i barntandvård bedöms det medföra att folktandvården frigör tid att i första hand ta hand om barnpatienter och patienter inom kvarvarande friskvårdavtal.

Ökade incitament för privata aktörer att engagera sig i tandvård för patienter med särskilt tandvårdsstöd

Tandvård för vuxna med särskilt tandvårdsstöd genomförs vid folktandvården i Norrbotten som ansvarar för 90 procent av dessa patienter, att jämföras

med riket där motsvarande siffra är 60 procent. I likhet med barntandvården är det önskvärt att privattandläkare engageras i större omfattning i dessa gruppers tandvård. Det skulle innebära att länets samlade resurser i högre grad används för prioriterad tandvård. Det medför i sin tur minskade väntetider och minskad belastning på regionens folktandvård, som därmed får bättre förutsättningar att klara sitt uppdrag. I den bilagda rapporten föreslås att frågan utreds under 2022 och att eventuella förändringar utförs under 2023. .

Överväganden för att underlätta bemanningsläget

Bemanningsläget för folktandvården är ansträngt vilket, i kombination med de stora avstånden i länet, medför olägenheter för patienterna, såsom längre väntetider och längre resvägar. Av den anledningen är det viktigt att vidta åtgärder för att rekrytera och behålla medarbetare i länets folktandvård.

I dagsläget är behovet större än någonsin att stimulera medarbetare till att arbeta på andra kliniker för att kunna erbjuda norrbottningarna en mer jämlik tandvård. Flera kliniker saknar helt fasta tandläkare idag och bemannas av personal från andra kliniker i länet. För att i större utsträckning likställa folktandvårdens avtal med regionens övriga rörlighetserbjudanden har regiondirektören beslutat om en höjd ersättningsnivå för tandläkare. Dessutom har ti-manställda pensionärer omfattats av den ökade ersättningen. Under hösten 2021 har exempelvis bemanningen förstärkts för folktandvården i Gällivare, där bristen varit störst. Totalt har bemanningen förstärkts med åtta tandläkare som arbetat sammanlagt nio veckor. Därav har två veckor bemannats med tillresta pensionerade tandläkare. Utöver tandläkare har även tandhygienister och tandsköterskor rest upp till Gällivare.

Frågan om att anlita hyrtandläkare på bristorter har utretts. Ett flertal risker och nackdelar har konstaterats. Situationen är dock så pass ansträngd på några orter i länet att en upphandling enligt LOU föreslås genomföras som riktade åtgärder under höst och vinter 2021-2022. Därutöver ska region Norrbotten avvakta med inhyrd tandvårdspersonal och istället intensifierar rekryteringsåtgärderna samt se över möjligheten till samarbete med privat-tandläkare som är verksamma i länet.

En decentraliserad tandläkarutbildning skulle kunna bidra till fler tandläkare i länet. Regionen bedömer dock att det idag saknas underlag för att helt i egen regi bygga upp den akademiska miljö och handledning som krävs för en tandläkarutbildning i länet. För närvarande pågår arbete i Region Jönköping med att ta fram en ny tandläkarutbildning på distans. Region Norrbotten deltar i samverkansmöten och bevakar eventuellt samarbete framöver. Frågan om decentraliserad tandläkarutbildning bör utredas vidare parallellt med övriga åtgärder för att förbättra kompetensförsörjningen.

Beslutsförslagets påverkan avseende jämställdhet

Beslutet bedöms inte ha någon påverkan på jämställdheten mellan kvinnor och män, flickor och pojkar.

Bilagor:

Rapport: Förslag till åtgärder för en mer jämlik tandvård i länet

Protokollsutdrag skickas till:

Regiondirektör

Ekonomidirektör

HR-Direktör

Divisionschef, division Nära